

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА
ИНСТИТУТ ЗА СРПСКИ ЈЕЗИК

НАШ ЈЕЗИК

НОВА СЕРИЈА

Књ. VI св. 3—4

БЕОГРАД 1954

САДРЖАЈ

	Страна
1. <i>А. Белић</i> : Поводом анкете о књижевном језику и правопису и састанка у Новом Саду	6
2. <i>М. Стевановић</i> : Анкета Летописа Матице српске, новосадски договор и његови закључци	7
3. <i>Б. Милановић</i> : О деklinацији именице <i>Подне</i>	9
4. <i>М. Стевановић</i> : Поводом необичне употребе једног облика	10
5. <i>Милија Станић</i> : Још о Његошевом стиху „Чудна попа, јади га не били!“	11
6. Писма уредништву: 1. <i>Душан Ћук</i> : Редакцији Нашег језика	11
2. <i>Св. Н.</i> : Одговор на стављена питања	12
7. Језичке поуке	12

УРЕЂУЈЕ ОДБОР

Секретар Уређивачког одбора — Бранислав Милановић

Наша Реч

ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ
БЕОГРАД 1954

Штампа Графичко предузеће „Академија“ - Београд, Космајска ул. бр. 2

ЈОШ О ЊЕГОШЕВОМ СТИХУ „ЧУДНА ПОПА,
ЈАДИ ГА НЕ БИЛИ!“

Проф. Милош С. Московљевић је у НЈ књ. VI св. 1—2 за 1954 изнео мишљење да Његошев стих „Чудна попа, јади га не били!“ значи *Чудна попа, јади га не били*, тј. не снашли га јади, не задесили га јади, а не: *Чудна попа, јади га не били*, тј. јади га не „тукли“. Он, дакле, сматра да у том Његошевом стиху није глагол *биши-бијем*, већ глагол *биши-будем*.

Мислим да је проф. Московљевић, третирајући постављено питање, испустио из вида чињеницу да се израз *јади га не били* изговара, и у народу и међу школованим људима, на два начина: јади га *не били* и: јади га *не били*, дакле, једанпут са значењем *schlagen*, а други пут са значењем *sein*; то се тако употребљава и изговара и у једном те истом крају. У мом крају (Ускоци крај Дурмитора), на пример, каже се: ја(д) те *не био* и: ја(д) те *не био*, са два различита значења: у првом случају са глаголом *биши-будем*, у другом *биши-бијем*. Према томе, никако не може бити тачно оно што тврди проф. Московљевић, тј. да се „свуда по народу“ изговара само *јади га не били* (*esse*). Исто тако сматрам да је исувише смело Московљевићево тврђење да неки људи „погрешно схватају тај израз, па га зато и погрешно изговарају“. Ево зашто. Проф. Московљевић сматра да је израз *јади га не били* стар, да та старина захвата и време Његошевог стварања Горског вијенца (четврта десетина 19 века, најпре 1846 година), а да је израз *јади га не били* новија појава у нашем језику. То као да неће бити исправно ако се има у виду да је гл. *биши* (тући) врло стар, може бити исто толико стар колико и гл. *биши* (постојати), у сваком случају старији од половине 19 века, па је и израз *јади га не били* могао рано настати (пре преношења акцента: *не били*, а кад је акценат пренесен: *не били*). Сем тога, проф. Московљевић мисли да је и неосе-

ћање дужине допринело да се и у изговору и слуху људи који изговарају *јади га нѐ били* — поклопе изрази *јади га нѐ били* и *јади га нѐ били*. Ако би се то и могло усвојити за „људе из Београда који не чувају добро дужине и квалитет акцента“, свакако се то не може усвојити за људе са Цетиња и из Пиве (у Московљевићевој анкети један човек са Цетиња и један из Пиве изговорили су *јади га нѐ били*), где се дужине добро осећају и чувају (на Цетињу: *би́ли*, а у Пиви: *би́ли* одн. *нѐ били*).

И ја сам небројено пута у детињству чуо израз *јади га не били*, у првом реду као *јади га нѐ били*, тј. са глаголом *би́ши-бијем*. Тако су у мом крају обичне реченице и изрази:

Бију га (је, нас, их итд) *јади*, *Били су га јади*
цијелог живоша, *Убио га јад* (не само као клетва,
већ и као констатација нечега што се већ збило),
Убили га јади, *Пребијају га јади* итд.

По мом осећању и схватању, не могу се довести у везу Његошев стих *Чудна по́па, јади га не били!* и стихови из народне песме Предраг и Ненад: *Не била вас вашег бра́ша жеља, као мене и бра́ша мојега*, пошто глагол *би́ши* у њима има различита значења — код Његоша „тући“, а у народном стиху *би́ши-бу́дем*, иако није искључена ни могућност да се израз *нѐ била ше жеља* изговара и са значењем глагола *би́ши-бијем*, тј. *нѐ била ше жеља* (у значењу: не морила те жеља), као: *нѐ била ше невоља*, *нѐ била ше рђа*, *нѐ била ше сиромаштина као мене (уби́ши сирмах)* итд.

Сматрам да је израз *јади га нѐ били* много снажнији од израза *јади га нѐ били*. Вели се:

Бије га вјештар, *Бију га кише*, *Биле су га мећаве*
и снегови, *Бије га невријеме* итд.

И ветар, и киша, и мећава, и снегови, и невреме итд. су „јади“ у извесним условима. Природно је онда што је значење речи *јад* могло бити „материјализовано“ и што је израз *не сручили му се јади на главу*, *не шибали га јади* (*јади га нѐ били*) снажнији, поетскији од израза *задесили га јади*, *снaшли га јади* (*јади га нѐ били*). Ја зато и мислим да Његошево *јади га не били* не значи *јади га нѐ били*, већ *јади га нѐ били*.

Уосталом, као што проф. Московљевићу „никад није било ни крај памети да је то облик гл. *бијем*, тј. да треба тај израз изговорити: *јади га били*, одн. *јади га не били*, утолико пре што раније нигде нисам чуо такав изговор, све док није дошло до обраде гл. *биши-бијем* за речник“ Српске академије наука, — тако ни мени — све док ме, приликом обраде гл. *биши-бијем*, проф. Московљевић није упитао како изговарам Његошев стих *Чудна поја, јади га не били!*, — никад није било у свести да тај стих значи ишта друго до *јади га не били*, тј. јади га не „тукли“. Подвлачим да се ово тврђење односи искључиво на поменути Његошев стих. И зато је за мене, признајем, било не мало изненађење кад сам чуо од проф. Московљевића да оно *јади га не били* у Његошевом стиху не значи *јади га не били* већ *јади га не били*, пошто сам ово последње, у вези са тим стихом, тада заиста први пут чуо, и поред тога што сам тај стих, као и многе друге Његошеве стихове, доста често слушао још из најранијег детињства, па онда много пута током школовања и доцније.

Ја нисам извршио онако широку анкету као проф. Московљевић; припитао сам изван број људи у Институту за српски језик САН; резултат: девет за *Чудна поја, јади га не били*, а три за *Чудна поја, јади га не били*. Проф. Решетар је у свом издању Горског вијенца овако акцентовао спорно место: *Чудна поја, јади га не били*; као што је познато, он није акцентовао све речи Његошевог текста, већ само она места која би могла бити спорна; овде је ставио *јади га не били* свакако зато да неко не би то место схватио као *јади га не били*; Решетар је, дакле, сматрао да је ту у питању гл. *биши-бијем*, а не *биши-будем*.

Дакле, ја сматрам да је у наведеном Његошевом стиху у питању глагол *биши-бијем*, а не глагол *биши-будем*, и да Московљевићева теза слаби снагу Његошевог поетског израза.

Досад је у тумачењу Његошевих стихова искрсло доста спорних места. Ево сад још једно. Добро би било да што више људи кажу своје мишљење о овоме — да би се отклонила двосмисленост.

Милица Станић